

A cselekvés nyomai

A boldogság és az egyéni szabadság ellentéte Varga Vera naplóiban

FEUILLETON - LXII. évfolyam, 10. szám, 2018. március 9.

Az annak idején ígéretes pályakezdőként számon tartott, de a kulturális emlékezetbe be sem került Varga Vera (1949–1979) halála után kiadott, *Történet és háttér* című kötete (JAK-füzetek, Magvető, 1986) három különböző életkorából tartalmaz naplókat. A 15 éves lány felnőttéket megszégyenítő éleslátással és gördülékenységgel vázolja föl addigi felnövése ívét. A huszonéves szerző naplója rendezetlenebb és következetlenebb, ám saját életével kapcsolatos békétlenségeit fejtegetve Nietzschehez méltó következtetésekre jut. Harmincévesen ugyanakkor semmi mással nem foglalkozik, mint új szerelmétől való távollétével és érzelmi élete feszültségeivel. Személyét nem tudja függetleníteni a másikkal elért egyensúlyi állapotától. Szembeötlő, hogy életszakaszai előrehaladtával látszólag fordított „fejlődési” irányt jár be. Ez megsemmisítő erővel tér el az átlagostól, mégis a legkevésbé nevezhető egyedinek.

A politikai szabadság kibontakozása szempontjából (ahol a szabadság nem a félrevonulást, hanem a cselekvésben való kiteljesedést jelenti) a mai, „társadalmi” értelemben vett „kibontakozás”, a boldogság irányába mutató beteljesülés fokai egyértelműen visszafejlődésként jelennek meg. Az eredeti, görög politikafelfogásban a szabad cselekvő túllép a viselkedés megszokott keretein, azon, hogy helyét a többi ember között az önuralommal kialakított belső integritása jelölje ki. Míg a politikával szemben bizalmatlan Platón az önuralommal mint a mások fölött gyakorolt uralom feltételével, Arisztotelész pedig a boldogsággal (pontosabban az *eudaimoniával*) volt elfoglalva, az athéni politikai cselekvők szeme előtt a dicsőség és az emlékezetesség lebegett.